

Budget 2018, plan 2019-2020

Dals-Eds kommun

Innehållsförteckning

1	KOMMUNSTYRELSENS ORDFÖRANDE	3
2	OMVÄRLDENS PÅVERKAN	4
3	BUDGETFÖRUTSÄTTNINGAR	9
3.1	KOMMUNENS UTVECKLING	9
3.2	PERSONAL- OCH LÖNEPOLITIK	14
3.3	FINANSIELL ANALYS	15
3.4	FINANSIELLA NYCKELTAL	20
3.5	GOD EKONOMISK HUSHÅLLNING OCH BALANSKRAVSUTREDNING MED RESULTATUTJÄMNINGSRESERV	22
3.6	KOMMUNENS ÖVERGRIPANDE UTVECKLINGSMÅL (Utdrag ur kommunens Utvecklingsplan 2016-2018 antagen av KF 2015-03-18 §11)	27
3.6.1	<i>Dals-Ed - här jobbar vi för attraktivitet</i>	27
3.6.2	<i>Hållbarhet ska vara en självklarhet i Dals-Ed</i>	27
3.6.3	<i>Invånarna i Dals-Ed ska känna delaktighet</i>	28
3.6.4	<i>Övriga mål</i>	28
4	FINANSIELLA RAPPORTER	29
4.1	DRIFTBUDGET	29
4.2	INVESTERINGSBUDGET	32
4.3	RESULTATBUDGET	33
4.4	FINANSIERINGSBUDGET	34
4.5	BALANSBUDGET	35

1 KOMMUNSTYRELSENS ORDFÖRANDE

Efter ett långt och mödosamt arbete är det tillslut dags att lägga 2018 års budget på kommunfullmäktiges bord. I år blev det knepigare än vi önskat, även om vi sedan länge varit medvetna om att det ekonomiska utrymmet för landets kommuner blir allt mer begränsat. Det är en klen tröst, men ändå viktigt att veta, att vi inte sitter i en unik situation här i Dals-Ed, hela kommunsektorn kämpar med den besvärliga ekvationen av vikande skatteintäkter i förhållande till ökande volymer av unga och gamla i behov av välfärdens tjänster.

Jag tycker dock att vi hanterar denna situation på ett klokt sätt utan att drabbas av panik. Självklart är läget allvarligt och det vore på ett sätt enkelt att hantera om man valde att frikoppla ekonomin från våra kunders* och medarbetares bästa. Vi har sedan en längre tid insett att det krävs ett omfattande och långsiktigt förändringsarbete i vår kommun och det har även fått prägla budgetförslaget som innehåller både satsningar och begränsningar.

Resultatmässigt lägger vi oss på lägsta möjliga nivå för att inte kortsiktigt behöva lägga allt för stor börda på våra verksamheter. Medvetenheten är dock stor om resultatnivån på sikt måste upp till helt andra nivåer.

Det ord som kommer till mig när jag tänker på budgetåret 2018 är tillsammans. Det är för mig det enda möjliga förhållningsättet om vi ska klara våra utmaningar. Vi behöver se oss själva som en enhet, oberoende av nämnds- och förvaltningsgränser om vi ska lyckas.

För att inte detta förord ska hamna helt i moll vill jag passa på att påminna om de stora satsningar som präglar denna budget. Jag tänker naturligtvis på de stora investeringar vi gör inom barnomsorg, skola och äldreomsorg. Detta om något visar att Dals-Eds kommun har en stark tro på framtiden!

Martin Carling

Kommunstyrelsens ordförande

*Kommunövergripande samlingsnamn för alla de grupper vi kommunen möter, exempelvis medborgare, brukare, elever.

2 OMVÄRLDENS PÅVERKAN

Alla kommuner i Sverige har samma uppdrag oavsett storlek och för Dals-Ed, som liten glesbygdskommun, är det en stor utmaning att klara det samlade uppdraget så effektivt som möjligt, med befintliga resurser. Det gäller framförallt att utgå från de fördelar som ligger i småskaligheten, samt att noggrant följa trender och händelser i omvärlden för att stärka vår beredskap att ta tillvara möjligheter och förebygga eller neutralisera risker och hot. I omvärldsavsnittet fokuserar vi särskilt på de yttre faktorer och trender, som mest påverkar vår förmåga att nå våra övergripande mål och långsiktig hållbarhet.

Den kraftiga ökningen av befolkningen i yngre och äldre åldrar är nu betydligt snabbare än den för antalet personer i yrkesverksam ålder. Därför tilltar behovet av verksamhet mer än det som beräknas kunna finansieras genom ökad sysselsättning och därmed ökade skatteintäkter. Om inga åtgärder vidtas uppstår ett gap mellan intäkter och kostnader på 59 miljarder kronor år 2021. Kommunernas och landstingens arbete med att förändra och utveckla verksamheten måste intensifieras och i ännu större utsträckning inriktas på effektiviseringar med hjälp av ny teknik och nya arbetssätt. Staten måste bidra till att underlätta effektiviseringar i sektorn. Det sektorn behöver är mer av generella och värdesäkrade statsbidrag, och mindre av riktade, detaljstyrande bidrag.

[1]**Källa:** Ekonomirapporten 171017, Sveriges Kommuner och Landsting, Lena Micko ordf

BEFOLKNINGSPROGNOS

Befolkningsstrukturen i Dals-Ed skiljer sig något gentemot rikssnittet. Av invånarna är 19 procent i åldrarna 0–17 år, att jämföra med 21 procent för riket. 54 procent av Dals-Edsborna är i åldrarna 18–64 år, att jämföra med 59 procent av riket. 27 procent är 65 år eller äldre jämfört med 20 procent för riket.

Jämfört med rikssnittet har Dals-Eds kommun alltså fler äldre, och färre i yrkesverksam ålder. Detta innebär att kommunen har en mindre andel personer som ska finansiera service och välfärd till en allt äldre befolkning. Delar av detta kompenseras genom de kommunala utjämningsystemen men inte en obetydande del måste kommunen själv klara av genom att hela tiden sträva efter en så kostnadseffektiv verksamhet som möjligt. Detta kan åstadkommas bland annat genom samverkan med andra aktörer och att hela tiden utvärdera de tjänster och den service som tillhandahålls av kommunen.

I Dals-Ed utgör kvinnorna 48 procent och männen 52 procent av befolkningen. I riket var fördelningen näst intill 50/50. Den totala medelåldern är 44,4 år, att jämföra med rikssnittet på 41,2 år.

Folkmängd Dals-Ed 31 december

Ålder	2012	2013	2014	2015	2016
0-4	218	245	244	207	242
5-9	243	240	247	251	247
10-14	223	246	245	270	273
15-19	269	255	260	247	252
20-24	309	303	298	274	260
25-44	990	1 010	1 029	1 040	1 048

Ålder	2012	2013	2014	2015	2016
45-64	1 265	1 266	1 214	1 193	1 186
65 -	1 148	1 175	1 227	1 317	1 269
Summa	4 665	4 740	4 764	4 799	4 777

Kön	2012	2013	2014	2015	2016
Män	2 416	2 457	2 480	2 500	2 492
Kvinnor	2 249	2 283	2 284	2 299	2 285
Summa	4 665	4 740	4 764	4 799	4 777

BEFOLKNINGSUTVECKLINGEN UNDER PERIODEN 2017-2046

Politiker och tjänstemän i Sveriges 290 kommuner befinner sig sedan sommaren 2015 i en exceptionell situation med anledning av det stora antalet människor som söker asyl i Sverige. Detta påverkar radikalt planeringsförutsättningar och resursallokering inom bl.a. skola och socialtjänst.

Den nu rådande situationen påverkar även förutsättningarna för befolkningsprognoser och kommer så att göra under ett antal år. Modeller för befolkningsprognoser utgår vanligtvis från Skatteverkets folkbokföringsregister. Med en omfattande flyktingmottagning i många av Sveriges kommuner och långa handläggningstider för asylprövning kan det ta upp till ett par år innan beslut fattas om uppehållstillstånd och eventuell folkbokföring i en kommun är möjlig. Under den tiden är asylsökande osynliga i de databaser som brukar användas för befolkningsprognoser. Detta leder i sin tur till att registerbaserade prognoser riskerar att visa ett för litet antal invånare i de åldrar som de asylsökande befinner sig.

En annan omständighet som skapar osäkerhet är den rörlighet som kan antas finnas hos asylsökande, både på kort och lång sikt. Vi bör räkna med betydande omflyttningar mellan såväl kommuner som länder. Det är också svårt att förutse hur omfattande en återflyttning till ett hemland kommer att bli eller när den kan bli aktuell. Lagförändringen gällande tillfälliga uppehållstillstånd kommer sannolikt också att få konsekvenser, om än svåra att förutse.

Statisticon AB har på uppdrag av Dals-Eds kommun tagit fram befolkningsprognos för perioden 2017-2046. Utöver denna rekommenderar Statisticon att kommunen kontinuerligt kompletterar den årliga befolkningsprognosen med kända eller antagna uppgifter om hur många asylsökande som finns eller förväntas i olika åldersklasser.

Den registerbaserade befolkningsprognosen är dock den som ligger till grund för beräkningarna av statsbidrag och utjämning samt den demografiska resursfördelningen inom FOKUS- och socialnämnden.

Statisticons kommentarer till prognosen är följande:

Under prognosperioden 2016 - 2046 kommer folkmängden i Dals-Eds kommun att minska med 450 invånare, från 4 777 till 4 327 personer.

Flyttnettot förväntas bli i genomsnitt 6 personer per år och födelsenettot -21 personer per år. Totalt ger detta en förändring med -15 personer per år.

Antalet inflyttade beräknas bli i genomsnitt 241 personer per år medan antalet utflyttade skattas till 235 personer. Detta ger ett årligt flyttnetto på 6 personer för varje år under prognosperioden.

Antalet barn som föds förväntas vara 39 per år i genomsnitt under prognosperioden medan

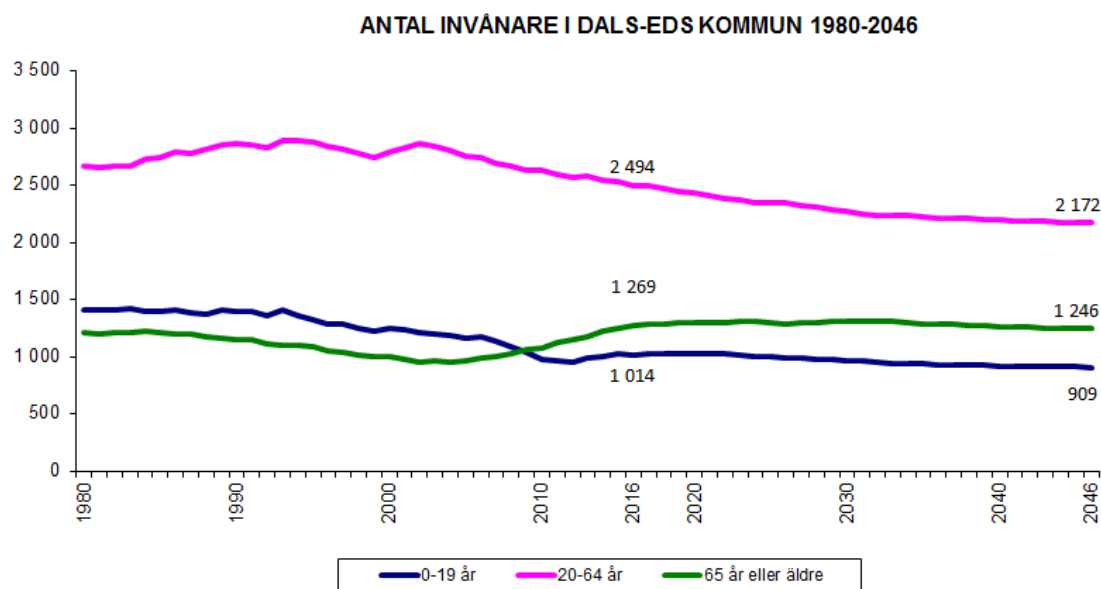
antalet avlidna skattas till 60 personer. Detta medför en befolkningsförändring med -21 personer per år.

I tabellen nedan sammanfattas utvecklingen över tid av folkmängden och förändringskomponenterna. Uppgifterna för 2017 och framåt är prognostiserade värden.

	1980	1990	2000	2016	2017	2046
Födda	46	76	55	45	43	37
Döda	70	67	71	63	55	56
Födelseöverskott	-24	9	-16	-18	-12	-20
Inflyttade	201	346	262	279	296	238
Utflyttade	195	361	174	284	257	224
Flyttnetto	6	-15	88	-5	39	14
Folkökning	-18	-6	72	-23	27	-6
Folkmängd	5 287	5 416	5 047	4 777	4 804	4 327

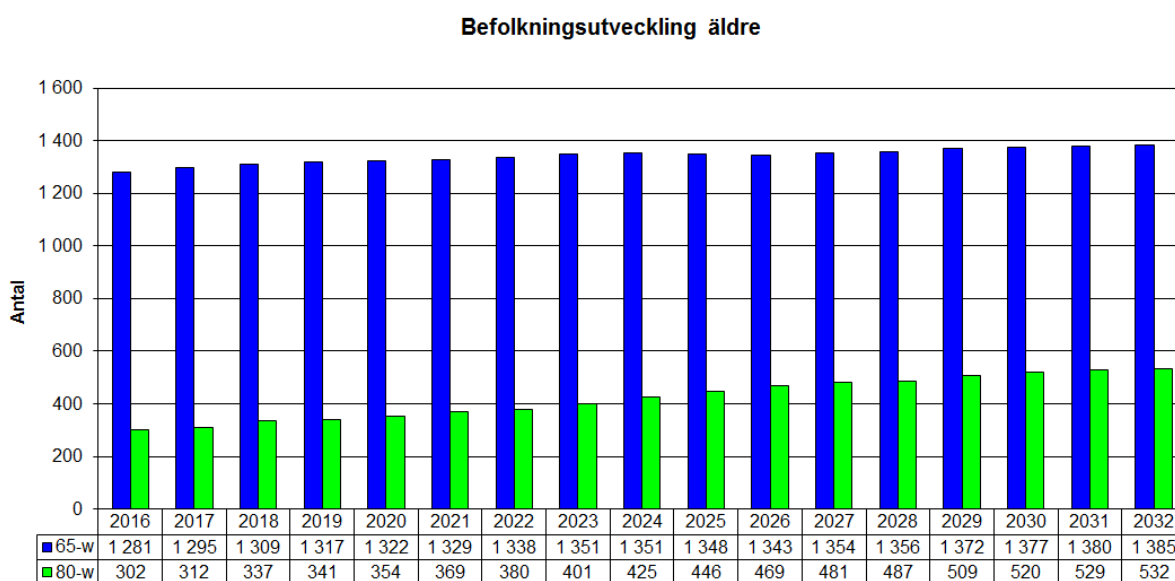
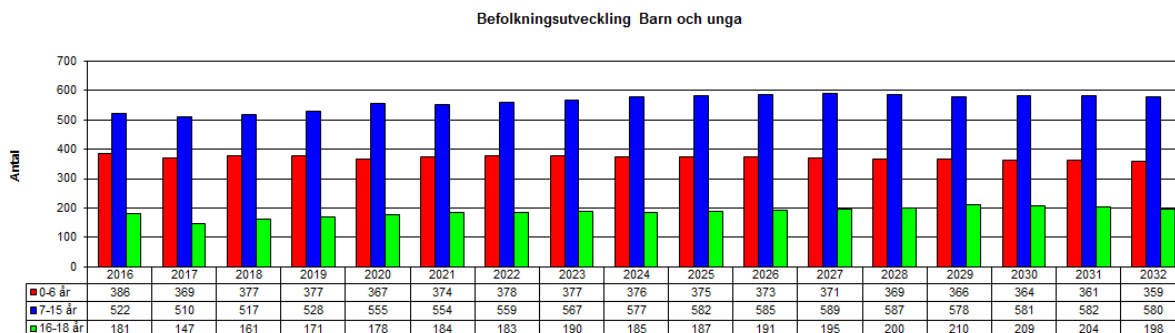
Hur utvecklas folkmängden?

Folkmängden kan delas upp i tre åldersgrupper (0-19 år, 20-64 år och 65+) för att enkelt kunna beskriva folkmängdens sammansättning avseende hur många som "kostar" respektive "bidrar" till samhällsekonomin vid en viss tidpunkt. Uppdelningen är grov men ger en överblicksbild vars utveckling man kan följa över tiden. Uppdelningen ligger även till grund för att beräkna försörjningsbördan i kommunen. I diagrammet nedan visas utvecklingen av dessa åldersgrupper över tiden.

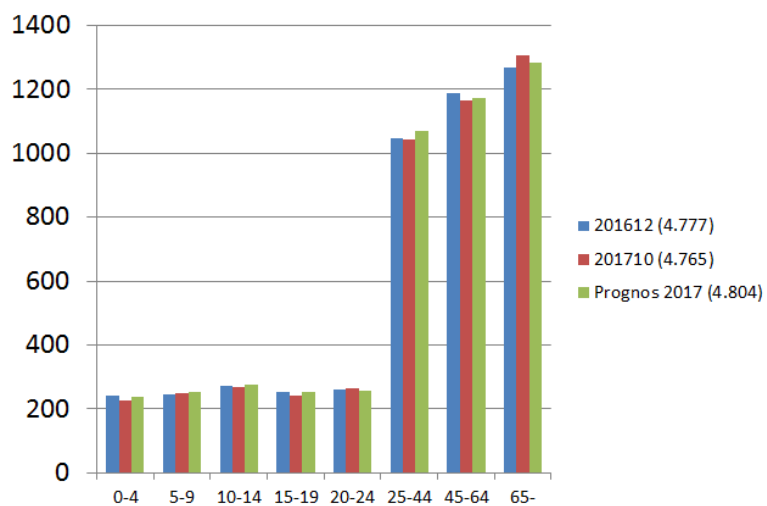
Den prognosmodell som används bygger på den så kallade kohort-komponentmetoden som innebär att man varje år framöver ökar kommuninvånarnas ålder med ett år i taget, lägger till antalet födda och inflyttade och drar bort antalet avlidna och utflyttade. I modellen är endast en sak säker; alla som överlever från ett år till nästa blir ett år äldre. De övriga delarna födda, döda, in- och utflyttade är osäkra och skattas via mer eller mindre avancerade statistiska metoder. Störst antalsmässig osäkerhet finns bland flyttningarna i åldersgruppen 18-24 år. För dessa åldrar är det generellt sett svårast att göra bra förutsägelser.

Nedan visas befolkningsprognosen uppdelat på gruppen barn och unga samt äldre för åren 2016-2032 där åren 2017-2032 är prognostiserade värden.

Befolkningsutvecklingen under 2017

Dals-Eds kommuns befolkningsutveckling under 2017 har hittills varit mycket svagare än den långtidsprognos som togs fram i februari-mars och som visas ovan. Under året har befolkningen minskat med c:a 12 personer att jämföra med prognosen som visade en ökning med 27 personer. Detta innebär att underlaget för skatter och generella bidrag minskat med c:a 39 personer eller 2,1 mkr jämfört med budgetförutsättningarna som togs i kommunfullmäktige i juni. Förändringen visas nedan uppdelat på olika åldersgrupper.

Största negativa skillnaden mellan utfall och prognos återfinns i gruppen 0-4 år, 10-14 år, 15-19 år samt 25-44 år. I åldersgruppen 20-24 år samt 65 år och äldre visar utfallet att det är fler än prognosen.

Både FOKUS- och socialnämndens verksamheter behöver därför analysera och beskriva vad detta innebär avseende förändrad omfattning inom berörda verksamheter.

3 BUDGETFÖRUTSÄTTNINGAR

3.1 KOMMUNENS UTVECKLING

RESURSFÖRDELNING

Som utgångspunkt för resurstilldelningen till FOKUS- och socialnämnden har under de senaste åren de demografiska förändringarna använts. Här har man då tittat på det definitiva utfallet 1 januari innevarande år och jämfört det med prognosen 1 januari respektive år under planperioden. Förändringen har sedan multiplicerats med de prislappar som tagits fram i utjämningsystemet. Bruttoberäkningarna för 2018 – 2020 skulle ge nedanstående resurstilldelning med hänsyn taget till att tilldelningen ska justeras utifrån det faktiska utfallet per 1/1 2017, dock ska alltid hänsyn tas till det faktiska behovet och ytterst det finansiella utrymmet totalt för kommunen:

Belopp i kronor	FOKUS	Soc	Totalt
Resurs i budget 2017	-2 025 088	448 289	-1 576 799
Redan korrigerat i november 2016	1 009 000	-1 366 000	-357 000
Resurs i budget 2018	-275 698	4 344 037	4 068 338
Resurs i plan 2019	453 839	2 744 525	3 198 365
Resurs i plan 2020	50 210	408 894	459 104
Summa	-787 737	6 579 745	5 792 008

JÄMFÖRELSER

Ett sätt att jämföra kommunens kostnader för kärnverksamheterna med omvärlden är att titta på vad verksamheterna "borde kosta" enligt det kommunala kostnadsutjämningsystemet.

Kortfattat kan man beskriva syftet med kostnadsutjämningsen att det ska kompensera för strukturella behovs- och kostnadsskillnader mellan enskilda kommuner respektive landsting. Med detta menas att utjämning ska ske för skillnader i behov av kommunal service och för förutsättningarna att producera sådan service. Det gäller alltså skillnader som kommunerna och landstingen inte själva kan påverka. Utjämning ska däremot inte ske för kostnadsskillnader som beror på skillnader i vald servicenivå, kvalitet, avgiftsättning och effektivitet.

Kostnadsutjämningsen utgörs av ett antal delmodeller. Delmodellerna avser antingen en verksamhet, som till exempel grundskola eller äldreomsorg, eller ett kostnadsslag som kan återfinnas i samtliga eller flertalet verksamheter, exempelvis uppvärmnings- och lönekostnader. I varje delmodell beräknas de strukturella kostnadsskillnaderna med hjälp av ett antal faktorer som ska spegla de strukturella behovs- och kostnadsskillnaderna mellan enskilda kommuner eller landsting.

Delmodellen **barnomsorg** består av tre delar:

- En åldersersättning för barn i åldern 1-5 år och en åldersersättning för barn i åldern 6-12 år.
- Ett tillägg eller avdrag från åldersersättningen för barn 1-5 år som korrigerar för kostnadsskillnader mellan enskilda kommuner till följd av olika vistelsetid i förskolan.
- Ett tillägg eller avdrag från åldersersättningen för barn 6-12 år som korrigerar för skillnader mellan enskilda kommuner i behov av fritidshem och pedagogisk omsorg.

Referenskostnaden för Dals-Eds kommun år 2016 för **fritidshem** (inkl öppen fritidsverksamhet) uppgick till 4 877 tkr medan nettokostnaden för verksamheten uppgick till 4.323 tkr. Detta innebär att under 2016 så bedrevs verksamheten med en nettokostnad som var 554 tkr eller 11,4 % lägre än den beräknade referenskoden. Gällande delen **förskola** (inkl öppen förskola) uppgick referenskostnaden till 23 641 tkr medan nettokostnaden för verksamheten uppgick till 27 946 tkr, vilket innebär att under 2016 så bedrevs den delen av verksamheten med en nettokostnad som var 4 305 tkr eller 18,2 % högre än den beräknade referenskostnaden enligt delmodellen i kostnadsutjämnningen. Jämför vi med värdet för riket totalt så var motsvarande differens 2,0 % respektive 0,5 % samt jämfört med gruppen "Glesbygdskommuner" så var differensen där 23,6 % respektive 9,5 %. Utifrån Dals-Eds kommuns strukturella förutsättningar och de förändringar i utjämningsystemet som skedde från och med 2014 så borde förutsättningarna finnas för att fortsättningsvis ligga nära referenskostnaden inom denna verksamhet.

Delmodellen **grundskola** består av tre delar:

- En åldersersättning för barn i åldern sex år och en åldersersättning för barn i åldern 7-15 år.
- Ett tillägg/avdrag för skillnader i merkostnader mellan enskilda kommuner avseende modersmålsundervisning och svenska som andraspråk.
- Ett tillägg/avdrag för skillnader i merkostnader mellan enskilda kommuner avseende små skolor och skolskjutsar.

Referenskostnaden för Dals-Eds kommun år 2016 för **grundskola** uppgick till 49 294 tkr medan nettokostnaden för verksamheten uppgick till 50 130 tkr. Detta innebär att under 2016 så bedrevs verksamheten med en nettokostnad som var 836 tkr eller 1,7 % högre än den beräknade referenskostnaden enligt delmodellen i kostnadsutjämnningen. Jämför vi med värdet för riket totalt så var motsvarande differens 2,1 % högre samt jämfört med gruppen "Glesbygdskommuner" så var differensen där 9,3 % högre. Även här torde förutsättningarna för Dals-Eds kommun vara positiva bland annat utifrån att skolverksamheterna är samlade till tätorten.

Delmodellen **gymnasieskola** består av tre delar:

- En åldersersättning för antalet ungdomar i åldern 16-18 år.
- Ett tillägg/avdrag för skillnader mellan enskilda kommuners merkostnader för byggnadsstruktur.
- Ett tillägg/avdrag för skillnader mellan enskilda kommuners kostnader på grund av elevernas programval.

Referenskostnaden för Dals-Eds kommun år 2016 för **gymnasieskola** uppgick till 19 223 tkr medan nettokostnaden för verksamheten uppgick till 21 296 tkr. Detta innebär att under 2016 så bedrevs verksamheten med en nettokostnad som var 2 073 tkr eller 10,8 % högre än den beräknade referenskostnaden enligt delmodellen i kostnadsutjämnningen. Jämför vi med värdet

för riket totalt så var motsvarande differens 2,0 % samt jämfört med gruppen "Glesbygdskommuner" så var differensen där 4,5 %. Här är det av stor betydelse att Dals-Eds kommun har en egen gymnasieskola som ska bedrivas med intäkter från andra kommuner.

Delmodellen **individ- och familjeomsorg** har genomgått flera förändringar genom åren. Förändringarna avser bland annat vilka variabler som ska ingå och vilken tyngd de olika variablerna ska ha. Delmodellen består av en regressionsekvation som används för att beräkna kommunernas referenskostnad. Denna i sin tur bygger på den genomsnittliga nettokostnaden för hela individ- och familjeomsorgen under en treårsperiod (2007-2009). Utöver detta finns ett antal variabler som vägs in och är unika för respektive kommun utifrån officiell statistik.

Referenskostnaden för Dals-Eds kommun år 2016 för **individ- och familjeomsorg** uppgick till 15 071 tkr medan nettokostnaden för verksamheten uppgick till 19 050 tkr. Detta innebär att under 2016 så bedrevs verksamheten med en nettokostnad som var 3 979 tkr eller 26,4 % högre än den beräknade referenskostnaden enligt delmodellen i kostnadsutjämnningen. Jämför vi med värdet för riket totalt så var motsvarande differens 7,7 % samt jämfört med gruppen "Glesbygdskommuner" så var differensen där 11,0 %. Mellan år 2000 och 2008 låg kostnaderna i snitt på 9,6 mkr per år för verksamheten medan kostnaderna ökade markant mellan 2009 och 2010, från 13,6 mkr till 18 mkr. Därefter har kostnaderna legat mellan 16,9 och 19,4 mkr. Verksamheten har, som många andra kommuner, brottats med hög personalomsättning och även omsättning på ledningsfunktionen. Därutöver har struktur och administration tvingats prioriteras bort under en längre period. Nu ser vi en förändring med stabilare personalstat och ett tryggt ledarskap. Under 2015 minskade nettokostnaderna med cirka 4 mkr men ökade antal institutionsplaceringar under 2016 har bidragit till att nettokostnaderna återigen ökar för verksamheten.

Delmodellen **äldreomsorg** består av fem delar:

- En åldersärsättning med hänsyn tagen till ålder och civilstånd. I uträkningen av åldersärsättningen delas de äldre in i olika kombinerade grupper efter ålder (65-79 år, 80-89 år och 90- år) och civilstånd (ej gift och gift).
- Tillägg/avdrag för skillnader mellan enskilda kommuner i dödlighet.
- Tillägg/avdrag för skillnader mellan enskilda kommuner i andelen personer födda utanför Norden.
- Tillägg/avdrag för skillnader i merkostnader för institutionsboende i glesbygd.
- Tillägg/avdrag för skillnader i merkostnader för hemtjänst i glesbygd.

Referenskostnaden för Dals-Eds kommun år 2016 för **äldreomsorg** uppgick till 62 326 tkr medan nettokostnaden för verksamheten uppgick till 65 441 tkr. Detta innebär att under 2016 så bedrevs verksamheten med en nettokostnad som var 3 115 tkr eller 5,0 % högre än den beräknade standardkostnaden enligt delmodellen i kostnadsutjämnningen. Jämför vi med värdet för riket totalt så var motsvarande differens 1,8 % samt jämfört med gruppen "Glesbygdskommuner" så var differensen där 8,8 %.

Kostnadsutjämnning för **LSS-verksamheten**:

Riksdagen beslutade i november 2003 om införande av ett nationellt system för utjämnning av LSS-kostnader mellan kommuner. Det nya utjämnningssystemet kom att gälla fr.o.m. utjämningsåret 2004.

Vid ingången av år 1994 trädde lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) och lagen (1993:389) om assistansersättning (LASS) i kraft. Det från år 2004 införda utjämnningssystemet är ett nationellt och samtidigt inomkommunalt system för utjämnning av kostnader för verksamheter enligt dessa båda lagar. Systemet är skilt från det

ordinarie kostnadsutjämningsystemet för kommuner.

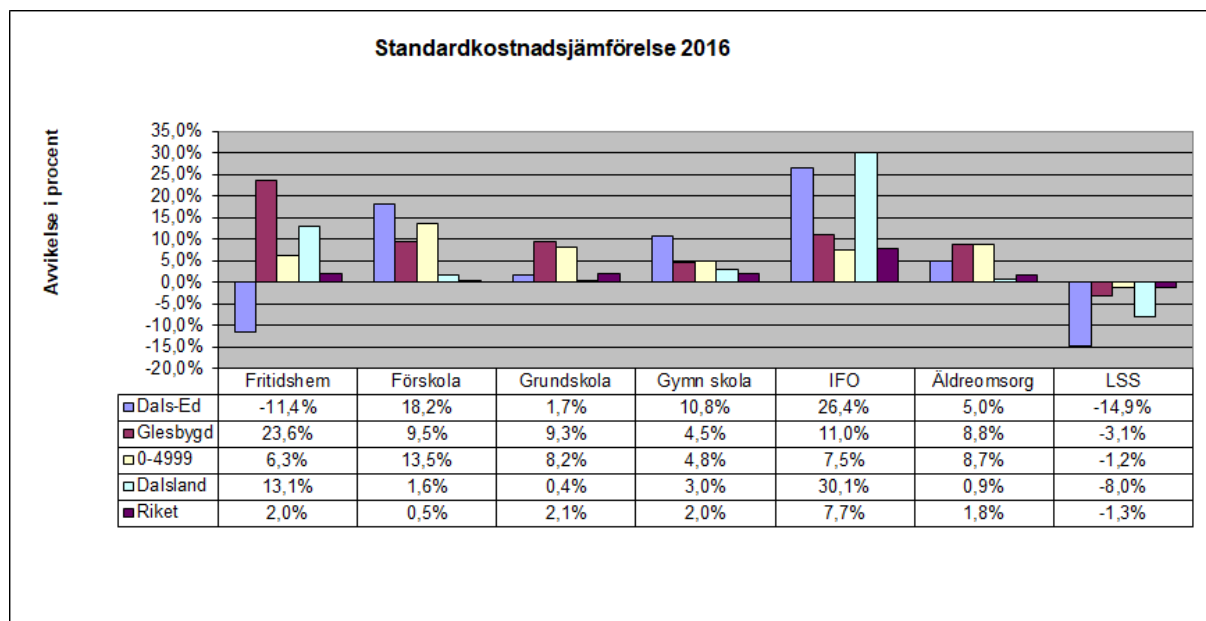
Inför utjämningsåret 2009 gjordes det inom ramen för det befintliga utjämningsystemet vissa förändringar av teknisk natur. Systemet är som tidigare att ge alla kommuner likvärdiga ekonomiska förutsättningar att bedriva verksamhet enligt LSS.

Riksdagsbeslutet om vissa ändringar inför 2009 baserades på regeringens proposition *Förändringar i kostnadsutjämnningen för LSS-verksamhet (Prop. 2007/08:88)*. Regeringens förslag var i sin tur baserat på LSS-utjämningskommitténs betänkande, *Utjämnning av kommunernas LSS-kostnader - översyn och förslag (SOU 2007:62)*.

Lagen om assistansersättning (LASS) är fr.o.m. år 2011 inordnad i Socialförsäkringsbalken (SFB; 51 kap.)

Referenskostnaden för Dals-Eds kommun år 2016 för LSS uppgick till 32 675 tkr medan nettokostnaden för verksamheten uppgick till 27 807 tkr. Detta innebär att under 2016 så bedrevs verksamheten med en nettokostnad som var 4 868 tkr eller 14,9 % lägre än den beräknade standardkostnaden enligt LSS-utjämnningen. Jämför vi med värdet för riket totalt så var motsvarande differens 1,3 % lägre samt jämfört med gruppen "Glesbygdskommuner" så var differensen där 3,1 % lägre.

Summeras differenserna för 2016 för dessa verksamheter så ser vi att Dals-Eds kommuns nettokostnader ligger totalt 9,4 mkr högre än vad referenskostnaderna för dessa verksamheter medger.

INDEXUPPRÄKNING FÖR PRIS- OCH LÖNEÖKNINGAR

Uppräkningen är gjord utifrån en bedömning kring utvecklingen av pris- och löneökningar är för Dals-Eds kommun samt vilka finansiella förutsättningar som finns. Det innebär att det avsatts totalt 2,5 % per år för löneökningar inklusive prioriteringar samt att nämndernas ramar har justerats utifrån index för intäkter om 1,0 % per år och index för övriga kostnader om 1,5 % per år. Indexuppräknings har inte skett inom VA- och renhållningsverksamheterna samt flykting- och integrationsverksamheterna då dessa finansieras via taxor och avgifter respektive statsbidrag.

Den senaste bedömningen från SKL avseende prisindex för kommunal verksamhet återfinns i cirkulär 17:47 (2017-09-28) och uppgår till följande:

Personalkostnader

- 3,3 % (2018)
- 3,1 % (2019)
- 3,8 % (2020)

Övriga kostnader och intäkter

- 2,3 % (2018)
- 2,6 % (2019)
- 2,6 % (2020)

INTERNRÄNTA

Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) ger förslag på internränta för beräkning och fördelning av kapitalkostnader för aktiverade investeringar. Ambitionen med internräntan är att den ska fånga en rimlig räntenivå sett över en investerings hela livslängd. Förslaget tas fram i samband med att förutsättningarna för kommande års budgetarbete behöver fastställas.

En viktig grund för internräntans nivå är underlag från Kommuninvest på aktuell och prognostiserad genomsnittlig räntenivå hos de kommuner och landsting som lånar via dem. Den genomsnittliga lånekostnaden avser samtliga lån och inte enbart lån från Kommuninvest. Det är bland annat tillgången till denna information som gjort att SKL förändrat metod för att ta fram förslag till internränta.

Internräntan föreslås för år 2018 att vara oförändrad och uppgår till 1,75 procent.

Den föreslagna internräntan tas fram genom en ny metod. Denna bygger på sektorns egna upplåningskostnader. Huvudkällan är information från Kommuninvests skulddatabas, KI Finans.

PERSONALOMKOSTNADSPÅSLAG (PO)

Det rekommenderade personalomkostnadspåslaget (PO) uppgår för år 2017 till 38,33 procent. PO utgör en lättadministrerad och schablonmässig beräkning för internredovisning.

PO-påslag för 2018 är preliminärt 39,20 procent. I budgethandlingen har höjd tagits för att kostnaderna för förmånsbestämd pension kommer att öka framöver vilket skulle motivera ett ökat uttag av PO-påslaget för verksamheterna redan 2018 men framförallt 2019.

Personalomkostnadspåslaget är en intern kostnad för verksamheterna och en intern intäkt

under kommunens finansförvaltning. Detta finansierar sedan kommunens kostnader för arbetsgivaravgifter, avtalsförsäkringar samt nyintjänad pension inklusive löneskatt.

3.2 PERSONAL- OCH LÖNEPOLITIK

Dals-Eds kommuns lönepolitik grundas i lag och centrala avtal som gäller mellan SKL och de centrala fackliga organisationerna. För 2016 och framåt har flertalet av de fackliga organisationerna ingen nivå för garanterat utfall, vilket innebär större möjlighet för lokal lönebildning.

Utifrån kommunens lönepolicy ska Dals-Eds lönepolitik sträva mot att utveckla kvalitet, produktivitet och effektivitet i våra verksamheter samt bidra till att bibehålla och rekrytera kompetent personal. Vidare ska lönen spegla medarbetarens sätt att uppfylla arbetets krav och stimulera till förbättringar och kvalitet i verksamheterna. Dals-Eds lönepolitik bör därmed vara under ständig utveckling och anpassas till förändringar i organisationen och omvärlden, då det framigenom kommer att finnas ökade rekryteringsbehov bland annat inom vården, omsorgen samt i förskolan och skolan. Bedömningen är även att en ökad förflyttning inom befattningar på chefsnivå sker. Vidare kvarstår eventuella åtgärder från önskade prioriteringar från löneöversyn 2016 och 2017 där det strukturella löneläget behöver ses över för vissa grupper. För att hantera detta behöver kommunen arbeta med lokal lönebildning och förvaltningsövergripande lönestruktur samt ha ett långsiktigt perspektiv för att arbeta in prioriterade grupper i budget.

Utifrån SKL:s prognoser gällande prisindex för kommunal verksamhet som bland annat anger utvecklingen av arbetskraftskostnader för respektive år framgår i bedömningen 2017-09-28 att prognosen är 3,3 % för 2018, 3,1 % för 2019, samt 3,8 % för 2020. Prognosen grundas dock inte i Dals-Eds kommuns lokala lönebildning eller struktur.

Inför löneöversyn 2018 är utgångsläget respektive avtals utfall, utöver detta avsätts en pott för tillkommande prioriteringar i syfte att skapa förutsättningar för att hantera snedsitsar samt prioritera specifika grupper, totalt avsätts 2,5 % per år för att hantera båda dessa delar.

Inför löneöversyn 2018 och 2019 kommer respektive förvaltning med stöd av personalenheten arbeta aktivt med den lokala lönebildningen, vilket sker under hösten 2017 och 2018. Den inledande delen i löneöversynsprocessen kommer därmed följa budgetprocessen tidsplan för behovsinventering och redovisning. För löneöversyn 2018 och 2019 ska även hänsyn tas till åtgärder utifrån lönekartläggning som genomförs inför åren 2018 – 2020.

3.3 FINANSIELL ANALYS

Dals-Eds kommun budgeterar ett resultat för 2018 på 0,0 mkr. Relateras kommunens budgeterade resultat till skatteintäkter samt kommunalekonomisk utjämning och statsbidrag beräknas kommunens resultat hamna på 0,0 %. Resultaten under 2019 och 2020 har budgeterats till 0,4 % respektive 1,9 %.

Dals-Eds kommuns totala bruttoinvesteringar beräknas under 2018 uppgå till 83,4 mkr, vilket är en fortsatt hög volym jämfört med tidigare år. Totalt under perioden 2017-2020 beräknas kommunen investera totalt brutto för 278,1 mkr.

Självfinansieringsgraden av investeringarna beräknas uppgå till 10 % under 2018. Detta innebär att investeringarna under 2018 inte förväntas kunna finansieras med skatteintäkter och investeringsinkomster, utan kommunen måste använda viss likviditet samt framförallt extern upplåning för att finansiera investeringarna. Under de tre åren mellan 2018 och 2020 beräknas självfinansieringsgraden i genomsnitt uppgå till 82 %.

MÅL FÖR GOD EKONOMISK HUSHÅLLNING

Dals-Eds kommun har beslutat i sina "Riktlinjer för god ekonomisk hushållning" att god ekonomisk hushållning innebär att såväl kommunens finansiella som verksamhetsmässiga mål uppnås, att verksamheten bedrivs långsiktigt, ändamålmässigt och effektivt och att ekonomiska aktiviteter sker i enlighet med lagar, regler och etablerade normer.

De finansiella- samt verksamhetsmässiga målen beslutas i samband med att Kommunfullmäktige tar det årliga Budget- och måldokumentet.

RESULTAT OCH KAPACITET

I tjänsteskrivelse per 19 april gjordes en justering av innevarande års budgetprocess, utifrån ett behov att skapa mer tid för verksamheterna att ta fram delvis nya arbetssätt och underlag. Orsaken var att en del av kommunens förestående förändringsarbete handlar om att på ett strukturerat och gemensamt sätt analysera varje verksamhet utifrån nytta och effekt, för att det i förlängningen ska vara ett underlag för kommande års planering.

Tjänstemannaberedningen, bestående av förvaltningscheferna samt ekonomi- och personalchef, tog i ett första skede fram och diskuterade kommande års resursfördelning utifrån volymförändringar, lagändringar, löneprioriteringar samt indexering, med 2017 års budgetramar som utgångspunkt. Budgetberedningen, tillsammans med nämndernas arbetsutskott och förvaltningsledning, tog därefter del av tjänstemannaberedningens underlag och förslag till fördelning av ramar remitterades till nämnderna. Nämnder och förvaltningar lämnade sedan remissvar till budgetberedningen med beskrivning av konsekvenser och åtgärder kring remissförslaget.

Kommunfullmäktige antog 21 juni riktlinjer och ramar för budget 2018 samt planer 2019-2020 enligt följande: *"Resultat 2018 ska uppgå till minst 1,3 miljoner kronor. Nämnder och förvaltningar har att utifrån strategi för långsiktigt hållbar ekonomi och verksamhet, arbeta fram grunduppdrag och relevanta nyckeltal för respektive verksamhet. Dialog kring investeringsbehovet och underlag för investeringsbudget samt taxor och avgifter 2018, genomförs i en process under hösten 2017 i samband med nämndernas budgetarbete inför slutgiltigt budgetbeslut i november."*

Nya budgetförutsättningar hösten 2017

SKL har under hösten reviderat ner skatteunderlagsprognoserna för 2018 samtidigt som prognoserna för 2019 och 2020 är något bättre. Utöver detta har kommunens befolkningsutveckling varit avsevärt sämre än den befolkningsprognos som togs fram i februari. Denne visade att befolkningen i kommunen skulle öka med totalt 27 personer under 2017, samtidigt visar den faktiska utvecklingen hittills i år att befolkningen minskat med 12 personer. Det innebär en differens mot budgeterad nivå om 39 personer vilket innebär minskade intäkter 2018 motsvarande c:a 2,1 mkr.

Skatteunderlagsprognoser

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2016–2020
SKL, sep	5,0	4,4	3,4	3,5	3,8	3,9	21,7
Reg, sep	4,9	4,8	3,4	4,0	3,9	4,1	22,8
ESV, sep	5,3	4,5	3,5	3,4	3,4	3,5	21,8
SKL, aug	5,0	4,3	4,1	3,6	3,5	4,4	22,3
SKL, apr	5,0	4,4	4,0	3,5	3,6		22,2

Skatter- och generella statsbidrag

	Budget 2017	Prognos 2017	Budget 2018	Plan 2019	Plan 2020
Skatteintäkter	191 385	191 603	193 891	196 535	201 592
Slutavräkning 2016, korrigerig		397			
Slutavräkning 2017	-1 443	-1 653			
Slutavräkning 2018			-843		
Inkomstutjämningsbidrag	73 578	74 074	76 354	78 273	79 738
Kostnadsutjämning	6 933	4 387	4 765	7 500	13 146
Regleringsbidrag/-avgift	42	-46	719	2 133	3 163
LSS-utjämning	6 281	6 408	10 323	10 289	10 248
Fastighetsavgift	9 951	10 152	11 461	11 461	11 461
Generellt statsbidrag utifrån flyktingmottagande	5 780	4 744	3 994	2 850	1 710
Totalt	292 508	290 066	300 664	309 041	321 058

Antal invånare 1/11 året innan	4 762	4 763	4 765	4 749	4 730
--------------------------------	-------	-------	-------	-------	-------

Finansförvaltning	Budget 2018	Plan 2019	Plan 2020
Egna skatteintäkter	-193 047	-196 535	-201 592
Generella statsbidrag och utjämning	-107 617	-112 505	-119 466
Pensioner	24 768	27 211	32 304
Arbetsgivaravgifter	78 500	80 400	82 500
Avtalsförsäkringar	525	538	551
Internränteintäkter	-5 084	-6 847	-6 705
Intäkt PO-påslag	-96 080	-98 420	-100 970

Finansförvaltning	Budget 2018	Plan 2019	Plan 2020
Borgensavgift Edshus	-655	-655	-655
Timlöneförändring hela kommunen	347	353	359
Förändring avskrivningskostnader	676	2 776	3 476
Ränteintäkter	-50	-50	-50
Räntekostnader	2 400	2 700	3 000
Totalt finansförvaltning	-295 318	-301 035	-307 248

Skatteintäkter och nettokostnadsutveckling

	2018	2019	2020
Skatteintäktsutveckling (%)	2,8	2,8	3,9
Nettokostnadsutveckling exkl jämförelsestörande poster (%)	4,1	2,3	2,2

Kommunens skatteintäkter inklusive kommunal ekonomisk utjämning beräknas öka under den kommande treårsperioden med 2,8 %, 2,89 % och 3,9 % per år. I ökningen 2018-2020 ingår det extra generella statsbidraget som regeringen avviserat till följd av den kraftiga flyktingtillströmningen i landets kommuner, för Dals-Eds kommun uppgår de preliminära beräkningarna till 5,7 mkr för 2018. För åren 2019 och 2020 uppgår de preliminära beräkningarna till 5,1 respektive 4,4 mkr.

Kommunen budgeterar en oförändrad skattesats 23,21 % under perioden.

Kommunens nettokostnader beräknas öka under perioden med 4,1 %, 2,3 % och 2,2 % per år.

Årets resultat och jämförelsestörande poster

	2018	2019	2020
Årets resultat (mkr)	0,0	1,3	6,1
Årets resultat exkl. jämförelsestörande poster (mkr)	0,0	1,3	6,1
Årets resultat / skatteintäkter samt kommunalekonomisk utjämning och statsbidrag (%)	0,0	0,4	1,9
Årets resultat exkl. jämförelsestörande poster / skatteintäkter samt kommunalekonomisk utjämning och statsbidrag (%)	0,0	0,4	1,9

Relateras kommunens resultat till skatteintäkter samt kommunalekonomisk utjämning och statsbidrag beräknas kommunen under 2018 redovisa ett resultat på 0,0 %. Jämfört med resultatet 2016 är det en försämring med 3,0 procentenheter, jämfört med prognos 2017 är det en förbättring med 1,2 procentenheter. Kommunen budgeterar inga jämförelsestörande engångsposter under perioden, vilket innebär att även kommunens resultat exklusive jämförelsestörande engångsposter i förhållande till skatteintäkterna beräknas uppgå till 0,0 % respektive 0,4 % samt 1,9 % per år. Att beakta är att denna nivå innehåller anpassningsåtgärder med 4,2 mkr, 4,3 mkr respektive 5,5 mkr per år. Budgeten innehåller heller inga särskilt reserverade medel under fullmäktige för oförutsedda händelser/kostnader. Utöver dessa kända faktorer finns även osäkra poster inom socialnämndens- och kommunstyrelseförvaltningens verksamhetsområden som i nuläget är svåra att bedöma konsekvenserna kring.

Budgeterade investeringsvolym

	2018	2019	2020
Investeringsvolym brutto (mkr)	83,4	22,5	15,0
Investeringsvolym efter avdrag för investeringsinkomster (mkr)	83,4	22,5	15,0
Investeringsvolym / skatteintäkter (%)	48,5	7,3	4,7

Dals-Eds samlade investeringsvolym beräknas under 2018 uppgå till 83,4 mkr, vilket är en fortsatt hög volym jämfört med tidigare år. Ökningen beror övervägande på stora behov av investeringar i samband med ombyggnationer av skolor, nybyggnation av förskolor samt äldreboende. Utöver detta finns ett uppdämt behov av investeringar inom taxefinansierade verksamheter, då framförallt inom VA-verksamheten. Totalt under perioden 2017-2020 beräknas kommunen investera brutto för drygt 278 mkr. Största volymerna ligger i första delen av perioden.

Av de totala investeringarna beräknas cirka 32 % under perioden göras i förskolor och skolor. Runt 31 % läggs på vård och omsorg, VA-verksamheten beräknas omfatta 15 %. Cirka 3 % läggs på infrastruktur.

Självfinansieringsgraden av investeringar

%	2018	2019	2020
Självfinansieringsgraden av nettoinvesteringar	10	79	156

Självfinansieringsgraden av investeringarna mäter hur stor andel av investeringarna som kan finansieras med årets resultat före avskrivningar. 100 % innebär att kommunen kan skattefinansiera samtliga investeringar som är genomförda under året, vilket i sin tur innebär att kommunen inte behöver låna till investeringarna och att kommunens långsiktiga finansiella handlingsutrymme stärks.

Självfinansieringsgraden av investeringarna efter avdrag för investeringsinkomster beräknas under 2018 uppgå till 10 %. Detta innebär att investeringarna under 2018 inte fullt ut kan finansieras med skatteintäkter och investeringsinkomster, utan kommunen måste använda viss likviditet samt extern upplåning för att finansiera investeringarna.

Kommunen har som mål att investeringar inom skattefinansierade verksamheter i grunden ska finansieras med egna medel. Undantag från detta ska endast vara möjligt vid stora och långsiktiga investeringar, det vill säga där det är rimligt att kostnaderna för investeringen ska bäras även av kommande generationer. Gällande investeringar inom affärsdrivande verksamheter (VA-/Renhållning, kommersiella fastigheter och exploateringar) kan om behov föreligger finansiering ske genom extern upplåning.

Kommunens självfinansieringsgrad av investeringarna beräknas under perioden 2018-2020 uppgå till 82 % och följer Kommunfullmäktiges mål kring finansiering av investeringar.

RISK - KONTROLL

Soliditet

%	2018	2019	2020
Soliditet enligt balansräkningen	37	37	38
Soliditet inkl. samtliga pensionsförpliktelser och löneskatt	12	14	15

Soliditeten är ett mått på kommunens långsiktiga finansiella handlingsutrymme. Den visar hur stor del av kommunens tillgångar som har finansierats med eget kapital. Ett viktigt kriterium för god ekonomisk hushållning är att soliditeten över en längre period inte försvagas utan

utvecklas i positiv riktning. Detta innebär då att kommunen blir mindre skuldsatt och ökar sitt finansiella handlingsutrymme inför framtiden.

Soliditeten inklusive samtliga pensionsförpliktelser och löneskatt beräknas under 2018 uppgå till 12 %. För 2019 och 2020 beräknas den öka till 14 respektive 15 %.

Kommunfullmäktige har i de finansiella målen för 2018 angett att soliditet inte ska vara lägre än 40 procent och inte minska fler än tre år i rad. Samtidigt ska soliditeten inklusive pensionsförpliktelser inte understiga 10 procent och på lång sikt öka.

Kommunalskatt

År 2017 uppgick Dals-Eds kommuns skattesats till 23,21 %. Skattesatsen har varit oförändrad de sex senaste åren. Inför 2012 skedde en skatteväxling med Regionen/Landstinget om 43 öre då ansvaret för kollektivtrafiken flyttades.

I de 49 kommunerna i Västra Götalands län varierade kommunernas skattesatser under 2017 mellan 19,96 % i Partille till 23,63 % i Munkedal. Den genomsnittliga skattesatsen i länet uppgick under 2017 till 21,63 %.

Kommunfullmäktige har i de finansiella målen för 2018 angett att skattesatsen ska vara oförändrad på nivån 23,21 procent.

Under perioden budgeteras en oförändrad skattesats på 23,21 %.

AVSLUTANDE KOMMENTAR

Budgeten för Dals-Eds kommun är delvis upprättad i enlighet med de riktlinjer som antagits för god ekonomisk hushållning. Fyra av sex antagna finansiella mål från Kommunfullmäktige uppfylls men avseende nivån på kassalikviditeten samt resultatnivån så är läget bekymmersamt.

Kassalikviditeten förändras under perioden från 102 % till c:a 45 %, vilket ligger betydligt lägre än fullmäktiges mål på 70 %. För att uppnå fullmäktiges mål skulle investeringsnivån behöva vara c:a 25 mkr lägre under planperioden om hänsyn även ska tas till övriga finansiella mål såsom upplåningsmål och soliditetsmål.

Gällande resultatnivån så ligger den på 0,0 %, 0,4 % respektive 1,9 % per år inklusive anpassningsåtgärder med 4,2 mkr, 4,3 mkr respektive 5,5 mkr per år. Budgeten innehåller heller inga särskilt reserverade medel under fullmäktige för oförutsedda händelser/kostnader. Utöver dessa kända faktorer finns även osäkra poster inom socialnämndens- och kommunstyrelseförvaltningens verksamhetsområden som gör att ytterligare anpassningar riskerar att behöva göras redan inför 2018.

Totalt innebär det att kostnadsnivån behöver sänkas avsevärt redan inför 2018 för att uppnå balans. Kommunstyrelsens arbetsutskott gav därför 27 september kommunchefen i uppdrag att *”genom ledningsgruppen ta fram förslag till åtgärder med konsekvenser, som motsvarar behovet av anpassningar och sparåtgärder för att uppnå budgetföljsamhet 2018. Förslag till sparåtgärder med konsekvenser ska redovisas till kommunstyrelsen under 2017.”*

Enligt ny reviderad tidplan för budgetprocessen under 2017 så ska detta redovisas för kommunstyrelsen på ett extrainsatt möte den 13 december.

3.4 FINANSIELLA NYCKELTAL

%	Bokslut 2016	Budget 2018	Budget 2019	Budget 2020
RESULTAT - KAPACITET				
Skatteintäktsutveckling	7,4	2,8	2,8	3,9
Nettokostnadsutveckling exkl. jämförelsestörande poster	4,8	4,1	2,3	2,2
Nettokostnadsandel	97,0	100	99,6	98,1
- Verksamhetens intäkter och kostnader (netto)	91,5	94,4	93,4	91,8
- Planenliga avskrivningar	4,8	4,8	5,4	5,4
- Finansnetto	0,6	0,8	0,9	0,9
Årets resultat exkl. jämförelsestörande poster/ skatteintäkter samt kommunalekonomisk utjämning och statsbidrag	2,9	0,0	0,4	1,9
Årets resultat / skatteintäkter samt kommunalekonomisk utjämning och statsbidrag	3,0	0,0	0,4	1,9
Självfinansieringsgrad av årets nettoninvesteringar	61	10	79	156
Nettoinvesteringar / skatteintäkter	12,8	48,5	7,3	4,7
Soliditet enligt balansräkningen	42	37	37	38
Soliditet inkl. samtliga pensionsförpliktelser	13	12	14	15
Total skuld- och avsättningsgrad	58	63	63	62
-varav avsättningsgrad	2	3	3	3
-varav kortfristig skuldsättningsgrad	26	23	23	23
-varav långfristig skuldsättningsgrad	30	37	37	36
Kommunal skattesats	23,21	23,21	23,21	23,21
RISK OCH KONTROLL				
Kassalikviditet	57	41	42	45

Definitioner

Nettokostnadsandel

Löpande kostnader i % av skatteintäkter samt kommunalekonomisk utjämning och statsbidrag

Självfinansieringsgrad av nettoinvesteringar

(Resultat före extraordinära poster + avskrivningar) / investeringar

Soliditet

Eget kapital / tillgångar

Kassalikviditet

(Kortfristiga fordringar + kortfristiga placeringar + kassa och bank) / kortfristiga skulder

3.5 GOD EKONOMISK HUSHÅLLNING OCH BALANSKRAVSUTREDNING MED RESULTATUTJÄMNINGSRESERV

Kommuner har sedan år 1992 enligt kommunallagen haft krav på sig att verksamheten ska bedrivas enligt god ekonomisk hushållning. Under år 2000 tillkom även balanskravet och under 2013 infördes en möjlighet till resultatutjämningsreserver. Samtliga dessa lagstiftningskrav ska årligen följas upp i årsredovisningens förvaltningsberättelse.

Inledningsvis i detta avsnitt redovisas kommunens finansiella mål och riktlinjer för god ekonomisk hushållning som Kommunfullmäktige fastställde under 2013. Därefter följer en beskrivning av budgeterad balanskravsutredning med resultatutjämningsreserv (RUR) för perioden 2018-2020.

God ekonomisk hushållning

God ekonomisk hushållning är ett lagstadgat krav som återfinns i 8:e kapitlet i kommunallagen. Kommunen ska upprätta riktlinjer för god ekonomisk hushållning. Vidare ska kommunen också ta fram finansiella och verksamhetsmässiga mål för god ekonomisk hushållning. Kommunen ska också besluta om man vill använda sig av en resultatutjämningsreserv.

Dals-Eds kommun har fattat beslut om "Riktlinjer för god ekonomisk hushållning och hantering av resultatutjämningsreserv" under 2013. Dals-Eds kommuns riktlinjer för god ekonomisk hushållning tar sin utgångspunkt i att varje generation ska bekosta den kommunala service som konsumeras och därigenom lämna över en kommun med ett oförändrat finansiellt handlingsutrymme till kommande generationer. För att kunna leva upp till detta, har kommunen beslutat om sex finansiella mål. Dessa behandlas under detta avsnitt. Redovisningen av de verksamhetsmässiga målen för god ekonomisk hushållning återfinns under avsnittet "Kommunens övergripande mål"

1. Skattesatsen ska vara oförändrad på nivån 23,21 procent.

Kommunfullmäktige konstaterar att kommunens skatteuttag ligger på en hög nivå i jämförelser med riket i övrigt och har så gjort under ett antal år. Omvärldens och medborgarnas ökande krav innebär dock att fler och fler kommuner och landsting har sett sig tvungna att höja skatteuttaget under de senaste åren. Kommunfullmäktiges målsättning är därför att med befintligt skatteuttag klara de nuvarande och kommande utmaningarna med en oförändrad skattesats.

Budget 2018, plan 2019-2020 ligger i linje med målet.

2. Investeringar inom affärsdrivande verksamheter(VA-/Renhållning, kommersiella fastigheter och exploateringar) kan om behov föreligger finansieras genom extern upplåning. I dessa fall ska amorteringstakten följa investeringens avskrivningsnivå.

Kommunfullmäktige har i det finansiella målet sagt att kommunen gällande de investeringar som görs inom affärsdrivande verksamheter såsom VA-, renhållning, kommersiella fastigheter och exploatering kan finansieras med externa lån då dessa i slutändan finansieras via taxor och avgifter.

Budget 2018, plan 2019-2020 ligger i linje med målet.

3. Kommunen ska inom skattefinansierade verksamheter i grunden finansiera sina investeringar med egna medel. Undantag från detta ska endast vara möjligt vid stora och långsiktiga investeringar, det vill säga där det är rimligt att kostnaderna för investeringen ska bäras även av kommande generationer. I dessa fall ska amorteringstakten följainvesteringens avskrivningsnivå.

Kommunfullmäktige har i det finansiella målet sagt att kommunen i grunden inte ska finansiera sina investeringar inom skattefinansierade verksamheter med externa lån utan dessa ska finansieras med skatteintäkter. Undantag från detta ska endast vara stora och långsiktiga investeringar där det är rimligt att kostnaderna för investeringen ska bäras även av kommande generationer. Med stora och långsiktiga investeringar avses investeringar och investeringsbidrag som överstiger 30 mkr och har en livslängd på minst 20 år.

Måttet för att mäta detta är självfinansieringsgraden av investeringarna som mäter hur stor andel av investeringarna som kan finansieras med årets resultat före avskrivningar. 100 procent innebär att kommunen kan självfinansiera samtliga investeringar som är genomförda under året, vilket i sin tur innebär att kommunen inte behöver låna till investeringarna och att kommunens långsiktiga finansiella handlingsutrymme stärks.

Budget 2018, plan 2019-2020 ligger i linje med målet.

4. Kassalikviditeten ska uppgå till minst 70 procent.

Kommunfullmäktige har satt målet att kassalikviditeten ska uppgå till minst 70 procent, detta utifrån ett kort och medellångt finansiellt perspektiv som innebär att kommunen inte behöver vidta drastiska åtgärder för att möta finansiella betalningstoppar. En kassalikviditet som uppgår till 100 procent eller mer innebär att samtliga kortfristiga skulder kan finansieras direkt med egna medel. Målsättningen om en kassalikviditet om minst 70 procent är satt utifrån att en stor del av kommunens kortfristiga skulder är relativt konstant, såsom ferie- och semesterlöneskuld till personalen.

En oförändrad eller ökande kassalikviditet i kombination med en oförändrad eller förbättrad soliditet är ett tecken på att kommunens totala finansiella handlingsutrymme har stärkts.

Kassalikviditeten går under perioden från 102 procent ner till c:a 45 procent, vilket ligger betydligt lägre än fullmäktiges mål. För att uppnå fullmäktiges mål skulle investeringsnivån behöva vara c:a 25 mkr lägre under planperioden om hänsyn ska tas även till övriga finansiella mål såsom upplåningsmål och soliditetsmål.

5. Kommunens soliditet ska inte vara lägre än 40 procent och inte minska fler än tre år i rad. Samtidigt ska soliditeten inklusive pensionsförpliktelser inte understiga 10 procent och på lång sikt öka.

Soliditeten är ett mått på kommunens långsiktiga finansiella handlingsutrymme. Den visar hur stor del av kommunens tillgångar som har finansierats med skatteintäkter. Ett viktigt kriterium för god ekonomisk hushållning är att soliditeten över en längre period inte försvagas utan utvecklas i positiv riktning. Detta innebär då att kommunen blir mindre skuldsatt och ökar sitt finansiella handlingsutrymme inför framtiden.

Kommunfullmäktige har i sitt finansiella mål ansett att kommunens soliditet långsiktigt inte ska understiga 40 procent och inte heller minska fler än tre år i rad. Detta är en lägre nivå än tidigare målsättning beroende på att kommunen befinner sig i ett starkt expansivt läge med stora investeringar inom skola, omsorg och VA-området. På sikt behöver målsättningen återigen ökas för att minska kommunens skuldsättning och öka det finansiella handlingsutrymmet.

Kommunfullmäktige anser samtidigt att soliditeten inklusive samtliga pensionsförpliktelser

inte ska understiga 10 procent och även denna ska på lång sikt öka.

Budget 2018, plan 2019-2020 ligger i linje med målet.

6. Resultatet inklusive samtliga pensionsförpliktelser ska under en treårsbudgetperiod vara så stort att investeringar inom skattefinansierad verksamhet, med undantag av stora och långsiktiga investeringar, kan egenfinansieras samt att Kommunfullmäktige inför varje budgetår kan avsätta en post för oförutsedda händelser/kostnader.

Kommunens resultat inklusive reavinst/-förluster och med samtliga pensionsförpliktelser redovisade ska under en treårsbudgetperiod vara så stort att investeringar som inte är stora och långsiktiga (understigande 30 mkr och har en livslängd under 20 år, enligt lånefinansieringsmålet) kan egenfinansieras samt att Kommunfullmäktige inför varje budgetår kan avsätta en post för oförutsedda händelser/kostnader.

Resultatnivån ligger på 0,0 %, 0,4 % respektive 1,9 % per år inklusive anpassningsåtgärder med 4,2 mkr, 4,3 mkr respektive 5,5 mkr per år. Budgeten innehåller heller inga särskilt reserverade medel under fullmäktige för oförutsedda händelser/kostnader. Utöver dessa kända faktorer finns även osäkra poster inom socialnämndens- och kommunstyrelseförvaltningens verksamhetsområden som i nuläget är svåra att överblicka. Kommunstyrelsens arbetsutskott har den 27 september uppdragit åt kommunchefen att *”genom ledningsgruppen ta fram förslag till åtgärder med konsekvenser, som motsvarar behovet av anpassningar och sparåtgärder för att uppnå budgetföljsamhet 2018. Förslag till sparåtgärder med konsekvenser ska redovisas till kommunstyrelsen under 2017.”*

Enligt ny reviderad tidplan för budgetprocessen under 2017 så ska detta redovisas för kommunstyrelsen på ett extrainsatt möte den 13 december.

Balanskravsutredning och resultatutjämningsreserv

Balanskravet är ytterligare ett lagstadgat krav som kommunen måste uppfylla enligt kommunallagen. Det trädde i kraft år 2000 och utgör en undre gräns för vilket resultat som är tillåtet att budgetera och redovisa.

Balanskravet innebär i korthet att kommuner och landsting ska besluta om en budget där intäkterna överstiger kostnaderna. Om resultatet ändå blir negativt i bokslutet är huvudprincipen att underskottet ska kompenseras med motsvarande överskott inom tre år och att Kommunfullmäktige i en plan ska ange hur det ska ske. Det finns dock ett undantag från huvudprincipen. Kommunfullmäktige kan med hänvisning till synnerliga skäl besluta om att inte återställa hela eller delar av ett underskott. Kommunfullmäktige kan även anta en underbalanserad budget med hänsyn till synnerliga skäl. Det är viktigt att understryka att de synnerliga skälen måste vara förenliga med god ekonomisk hushållning.

Sedan 2013 finns ett lagkrav på att en så kallad balanskravsutredning ska upprättas för att räkna fram ett balanskravsresultat. I tabell 1 nedan redovisas en budgeterad balanskravsutredning inklusive RUR för Dals-Eds kommun under 2018 till 2020.

Kommunen redovisar ett budgeterat årets resultat under 2018 på 0,0 mkr. Under 2019 beräknas det öka till 1,3 mkr och under 2020 till 6,1 mkr. Inga realisationsvinster eller andra poster som påverkar "årets resultat efter balanskravsutredning före avsättning till RUR" har budgeterats under perioden. Detta innebär att 0,0, 1,3 och 6,1 mkr utgör årets resultat efter balanskravsjusteringar.

Nästa steg i balanskravsutredningen utgörs av medel som förs till eller från resultatutjämningsreserven (RUR).

Sedan 2013 är det möjligt för kommuner och landsting att tillämpa RUR och under vissa

förutsättningar föra medel mellan olika år. Tanken är att överskott ska kunna reserveras i RUR under finansiellt goda tider, då skatteintäkterna ökar ordentligt. För att sedan användas för att täcka hela eller delar av underskott under svagare tider, då skatteintäkterna minskar eller endast måttligt ökar. RUR ska därigenom bidra med att skapa stabilare planeringsförutsättningar för kommuner och landsting. Den bakomliggande tanken är alltså att det rådande konjunkturläget inte ska påverka resurstilldelningen till verksamheterna i alltför hög utsträckning. Behovet av servicen som kommuner och landsting tillhandahåller minskar i regel inte i en lågkonjunktur, utan det kan snarare vara tvärtom för vissa delar av verksamheten. Dessutom framstår det inte som ändamålsenligt att behöva göra tillfälliga nerdragningar i verksamheten som sedan måste byggas upp igen när lågkonjunkturen är över.

Dals-Eds kommun har beslutat att använda sig av RUR. I enlighet med de krav som ställs i kommunallagens 8:e kapitel innehåller de av kommunen framtagna riktlinjerna för god ekonomisk hushållning även hanteringen av RUR.

Enligt Kommunfullmäktiges riktlinjer kan en reservering till RUR göras med högst det belopp, som motsvarar det lägsta av antingen den del av årets resultat eller den del av årets resultat efter balanskravsjusteringar, som överstiger 1 % av skatteintäkter samt statsbidrag och utjämning. Det är i enlighet med lagens lägstanivå. Enligt Kommunfullmäktiges riktlinjer kan en disponering från RUR göras, för att helt eller delvis täcka ett balanskravsunderskott, när skatteunderlagsprognosen för ett enskilt år faller under det tioåriga genomsnittet för skatteunderlagets utveckling. Detta ger kommunen goda förutsättningar att vid behov genomföra ett omställningsarbete och/eller överbygga en lågkonjunktur.

I enlighet med riktlinjer för RUR har kommunen beslutat att reservera den del av resultatet som överstiger 1 %. Detta innebär att under planperioden 2018-2020 beräknas inga medel kunna reserveras till RUR för åren 2018 och 2019, däremot för 2020 finns möjlighet att reservera 3,0 mkr till RUR.

Balanskravet uppfylls dock i budget och plan för perioden 2018-2020.

Tabell 1: Budgeterad balanskravsutredning 2018 - 2020

mkr	2018	2019	2020
Årets resultat	0,0	1,3	6,1
Avgår samtliga realisationsvinster	-	-	-
Tillägg för vissa realisationsvinster enligt undantagsmöjligheter	-	-	-
Tillägg för vissa realisationsförluster enligt undantagsmöjligheter	-	-	-
Tillägg för orealiserade förluster i värdepapper	-	-	-
Avgår återföring av orealiserade förluster i värdepapper	-	-	-
Årets resultat efter balanskravsjusteringar	0,0	1,3	6,1
Reservering till resultatutjämningsreserv (RUR)	-	-	-3,0
Disponering från resultatutjämningsreserv (RUR)	-	-	-
Balanskravsresultat	0,0	1,3	3,1

Tabell 2: Budgeterad reservering till eller disponering från RUR

mkr	2018	2019	2020
Ingående värde	14,7*	14,7	14,7
Reservering till RUR			3,0
Disponering av RUR			
Utgående värde	14,7	14,7	17,7

* Uppskattat ingående värde

Kommunen räknar med ett ingående värde under 2018 för resultatutjämningsreserven på 14,7 mkr. Under perioden räknar kommunen med att kunna reservera 3,0 mkr, dock räknar kommunen inte med att behöva disponera några medel från RUR. Detta innebär att RUR beräknas öka och uppgå till 17,7 mkr vid 2020 års utgång. I relation till skatteintäkter samt statsbidrag och utjämning beräknas RUR uppgå till 5,5 % under 2020. Enligt Kommunfullmäktiges riktlinjer finns inga begränsningar för maximal reservering i RUR.

3.6 KOMMUNENS ÖVERGRIPANDE UTVECKLINGSMÅL (Utdrag ur kommunens Utvecklingsplan 2016-2018 antagen av KF 2015-03-18 §11)

3.6.1 Dals-Ed - här jobbar vi för attraktivitet

Beskrivning

Vi ska tillsammans i Dals-Ed, genom trivsel, trygghet och framtidstro, skapa förutsättningar för alla människors möjligheter att förverkliga sina drömmar och idéer.

Boende- och verksamhetsmiljöer ska vara så attraktiva att vi som bor och verkar i kommunen trivs och önskar bo kvar samtidigt som nya attraktiva boenden, bra kommunikationer och infrastruktur, bidrar till att fler invånare, investerare och företagare dras till kommunen.

Dals-Ed ska vara attraktivt genom att kommuns verksamheter upprätthåller en hög kvalitet och service, flexibilitet och prestigelöshet. Kommunens verksamheter ska genom ständiga förbättringar, alltid erbjuda lite mer än förväntat.

Vi ska som kommun fortsatt vara känd för vårt företagsvänliga klimat. Entreprenörskap som förhållningssätt och möjligheter till valfrihet ska vara en naturlig del. Naturen har format särskilt goda förutsättningar i vår kommun som utgör en resurs för utveckling av besöksnäringen och fritidslivet. Det goda livet i Dals-Ed ska vara ett känt begrepp.

Prioriteringar
Förbättra möjligheterna att använda tåg för persontransporter (Invånarmål)
Öka tillgången av bostadsalternativ som är attraktiva för flera målgrupper (Invånarmål)
Förbättra tillgången av digitala kommunikationsmöjligheter (Invånarmål)
I Dals-Ed eftersträvar vi ett gott värdskap och försöker erbjuda lite mer än förväntat i alla kontakter (Servicemål)

3.6.2 Hållbarhet ska vara en självklarhet i Dals-Ed

Beskrivning

Med hållbarhet avser vi ett helhetsperspektiv innehållande tre delar; den sociala, den ekologiska och den ekonomiska. Delarna påverkar och förutsätter varandra. Ekonomiska framgångar kräver ekologisk hållbarhet och är en förutsättning för att skapa god folkhälsa och stabila sociala förhållanden. Hög sysselsättning bidrar till att upprätthålla välfärd och kvalitet i våra verksamheter samt bidrar till de gemensamma investeringar som fordras för omställningen till ett ekologiskt hållbart samhälle som i sin tur kan ge driftsekonomiska fördelar i framtiden. Allt hänger samman.

Dals-Ed ska vara en framtidskommun där goda utbildningsmöjligheter, goda arbetsvillkor och miljö-hänsyn utgör viktiga förutsättningar för hög sysselsättning inför framtiden. Ungas möjligheter till utbildning och arbete ska vara i fokus. Kommunens verksamheter ska vara effektiva och kontinuerligt anpassas utifrån aktuella förutsättningar och hålla budget i balans för att även i framtiden ha resurser att leverera god kvalitet.

Stabil ekonomi i balans kan skapas genom en gemensam syn på god ekonomisk hushållning som bidrar till förståelse och respekt för våra gemensamma tillgångar. På detta sätt kan en ekonomisk reserv byggas upp som ger utrymme för framtida investeringar och kan möjliggöra en lägre skattenivå utan att det äventyrar verksamheter och utbud.

Kommunen ska vara en attraktiv arbetsgivare och arbeta aktivt för att verksamheterna ska klara den framtida personalförsörjningen.

Prioriteringar
Minska utanförskapet (Invånarmål)
Öka andelen av förnyelsebar energi (Invånarmål)
Förbättra integrationen av nya invånare (Invånarmål)
Dals-Ed har en långsiktigt hållbar ekonomi (Ekonomimål)
Kommunens verksamheter har hög effektivitet, dvs levererar rätt kvalitet och är kostnadseffektiva och anpassningsbara (Kvalitetsmål)
Medarbetarna känner motivation och delaktighet och förstår sin roll och betydelse för att nå övriga mål (Medarbetarmål)

3.6.3 *Invånarna i Dals-Ed ska känna delaktighet*

Beskrivning

I Dals-Ed ska jämlikhet råda. Alla, unga som gamla, ska kunna påverka och medverka, vilja ta ansvar och möta varandra med glädje, respekt och förståelse.

Kommunens verksamheter ska präglas av öppenhet och tolerans samt främja engagemang och samverkan.

Alla, personal och kommuninvånare, ska ha möjlighet att kunna göra sig hörda.

Policydokumentet ”Våra värderingar” ska vara vägledande för kommunens personal.

Våra barn och unga är framtiden. Därför ska vi lyssna på barnen och särskilt ta hänsyn till deras behov.

Prioriteringar
Förbättra kommunens medborgardialog (Invånarmål)
Öka barn och ungas möjligheter till inflytande (Invånarmål)

3.6.4 *Övriga mål*

Beskrivning

Verksamhetsmål, nyckeltal och aktiviteter som inte kan knytas till de av kommunfullmäktige fastställda utvecklingsområdena eller prioriteringarna.

4 FINANSIELLA RAPPORTER

4.1 DRIFTBUDGET

Sammanfattning

Generellt för samtliga nämnder gäller att löneökningar enligt ordinarie lönerevision kompenseras när utfallet är klart. Anslaget återfinns inom posten ofördelat under finansförvaltningen. Övrig indexuppräknings har gjorts både på verksamhetens externa intäkter samt externa kostnader exklusive kapitaltjänstkostnader.

Ingen indexuppräknings avseende intäkter, personalkostnader och övriga kostnader har gjorts på VA- och renhållningsverksamheterna samt flykting- och integrationsverksamheterna då dessa finansieras via taxor och avgifter respektive statsbidrag.

Gällande inventarieinvesteringar är grundprincipen att verksamheterna ska behålla uppkommet utrymme avseende avskrivningar och internränta om dessa minskar samtidigt som man ska inrymma i befintlig ram om dessa ökar.

FOKUS- och socialnämnden förväntas inrymma eventuella nettokostnadsökningar avseende ombyggnation av skolor och äldreboende samt nybyggnation av förskola inom tilldelad ram. Dock ska fortsatt dialog ske löpande med nämnderna kring förutsättningarna för detta.

Budgeten innebär att nämnderna tillförs totalt 7,8 mkr för 2018 samt 6,4 mkr respektive 3,2 mkr för åren 2019 och 2020. Av detta så ingår anpassningar på 4,2 mkr, respektive 4,3 mkr för åren 2018 och 2019. För år 2018 så har 3,0 mkr av anpassningarna riktats till nämnderna med 1,9 mkr för FOKUS-nämnden, 0,6 mkr för socialnämnden samt 0,5 mkr för KS - kommunledningsförvaltning. Kvarvarande anpassningar kommer att hanteras på kommunövergripande nivå med 1,2 mkr, 1,5 mkr respektive 5,5 mkr för åren 2018-2020. Dessa anpassningar handlar om digital transformation, inköp, resor, kost, städ, lokaler, översyn av förvaltningsorganisationen samt att arbeta för en positiv befolkningsutveckling i kommunen.

I ovanstående ramtilldelning finns 1,8 mkr i gemensamt utvecklingsanslag per år under åren 2018-2020 att bland annat tillföras nämnderna efter bedömning av kommunstyrelsen som ett tillfälligt tillskott för att arbeta med att långsiktigt anpassa kostnaderna till rådande finansiella utrymme.

Utvecklingsanslaget är tänkt att finnas kvar under hela planperioden.

	Budget 2018	Plan 2019	Plan 2020
Finansförvaltning	-295 318	-301 035	-307 248
<i>Ingående ram</i>	0	9 568	13 310
Löneökningsspott	6 968	7 142	7 320
Tidigareläggning kostnader för ombyggnation äldreboenden	3 800	-1 900	-1 900
Anpassningar att hantera på kommunövergripande nivå	-1 200	-1 500	-5 500
Totalt ofördelat	9 568	13 310	13 230
<i>KF ingående ram</i>	512	617	623
Ökade revisionskostnader i samband med upphandling	100	0	0
Indexuppräknig verksamhetens kostnader	5	6	6
Kommunfullmäktige	617	623	629
Valnämnd	150	5	5
<i>KS - Kommunledningsförvaltning ingående ram</i>	28 815	28 450	27 638
Ramförändring	-500	-950	-250
Indexuppräknig verksamhetens intäkter	-31	-31	-32
Indexuppräknig verksamhetens kostnader	166	169	171
KS - Kommunledningsförvaltning	28 450	27 638	27 527
<i>KS - Samhällsbyggnadsförvaltning ingående ram</i>	13 432	14 798	15 332
Ramförändring	1 650	-150	0
Nettoöverskott flyktingmedel	-482	482	0
Indexuppräknig verksamhetens intäkter skattefinansierad verksamhet	-198	-200	-202
Indexuppräknig verksamhetens kostnader skattefinansierad verksamhet	396	402	408
KS - Samhällsbyggnadsförvaltning	14 798	15 332	15 538
<i>Plan- och byggnadsnämnden ingående ram</i>	2 136	2 140	2 144
Ramförändring	0	0	0
Indexuppräknig verksamhetens intäkter	-6	-6	-6
Indexuppräknig verksamhetens kostnader	10	10	11
Plan- och byggnadsnämnden	2 140	2 144	2 149
<i>Socialnämnden ingående ram</i>	116 874	120 211	122 218
Ramförändring	3 090	1 755	409
Indexuppräknig verksamhetens intäkter	-190	-192	-194
Indexuppräknig verksamhetens kostnader	437	444	451
Socialnämnden	120 211	122 218	122 884

	Budget 2018	Plan 2019	Plan 2020
FOKUS-nämnden ingående ram	121 968	119 384	118 520
Ramförändring	-2 562	-846	650
Indexuppräknning verksamhetens intäkter	-712	-719	-726
Indexuppräknning verksamhetens kostnader	690	701	711
FOKUS-nämnden	119 384	118 520	119 155
Resultat	0	1 245	6 131
Resultatmål 2 % av skatter och bidrag	6 013	6 181	6 421
Differens mot resultatmål	-6 013	-4 936	-290

4.2 INVESTERINGSBUDGET

För perioden 2018-2020 föreslås investeringar på totalt 120,9 mkr, utöver detta har kommunfullmäktige totalt beslutat om 157,2 mkr i investeringsanslag för 2017 (varav 88 mkr finansieras genom försäljningen av fastigheterna Edsgärdet och Hagalid till Edshus AB). För att klara finansieringen av tidigare beslutade investeringar finns upplåningsbeslut på totalt 35 mkr avseende nybyggnation av förskola.

Nedanstående investeringsbudget/plan förutsätter upplåning avseende investeringar inom taxefinansierad verksamhet med 42,5 mkr under perioden.

Efter planperioden beräknas totala låneskulden uppgå till 161,9 mkr.

Belopp i tkr	Budget 2017	Budget 2018	Plan 2019	Plan 2020
Skattefinansierat	55 209	63 400	12 500	15 000
- därav Ej utfördelat	0	0	0	15 000
- därav Kommunstyrelseförvaltning inventarier hela kommunen (ekonomichef)	2 300	3 000	3 000	
- därav Kommunstyrelseförvaltning (Resecentrum)	3 387			
- därav Kommunstyrelseförvaltning (MSB)	1 035	1 000	0	
- därav Kommunstyrelsen (KS objektsreserv)	1 720	2 000	2 000	
- därav Kommunstyrelsen (KS-ordf objektsreserv)	800	400	400	
- därav Kommunstyrelseförvaltning (IT)	300	300	300	
- därav Samhällsbyggnadsförvaltning (fastighet skolor)	46 855	0	0	0
- därav Samhällsbyggnadsförvaltning (fastighet förskola)	33 845	0	0	0
- därav Samhällsbyggnadsförvaltning (fastighet äldreboende)	41 308	41 100	0	0
- därav Samhällsbyggnadsförvaltning (fastighet försäljning Edsgärdet o Hagalid)	-88 000	0	0	0
- därav Samhällsbyggnadsförvaltning (fastighet LSS)	3 800	0	0	0
- därav Samhällsbyggnadsförvaltning (fastighet skolrestaurang Haga)	0	7 000	0	0
- därav Samhällsbyggnadsförvaltning (övriga fastigheter)	3 557	5 050	3 500	0
- därav Samhällsbyggnadsförvaltning (räddningstjänst)	600	900	1 100	
- därav Samhällsbyggnadsförvaltning (övrigt)	3 702	2 650	2 200	
Taxefinansierat	12 998	20 000	10 000	0
- därav Vatten- och avloppsverksamhet	12 168	19 550	9 550	
- därav Renhållningsverksamhet	830	450	450	
Exploateringsverksamhet	1 000	0	0	0
- därav exploatering Orrvägen	0	0	0	0
- därav sanering Bältnäs industriområde	1 000	0	0	0
Totalt	69 207	83 400	22 500	15 000

4.3 RESULTATBUDGET

Belopp i tkr	Bokslut 2016	Budget 2017	Progno s 2017	Budget 2018	Plan 2019	Plan 2020
Verksamhetens intäkter	148 892	127 943	167 438	129 563	130 230	131 391
Verksamhetens kostnader	-413 289	-400 775	-446 724	-413 377	-418 776	-426 069
Avskrivningar	-13 886	-13 784	-13 000	-14 500	-16 600	-17 300
Verksamhetens nettokostnader	-278 284	-286 616	-292 286	-298 314	-305 146	-311 978
Skatteintäkter	185 227	191 385	191 603	193 891	196 535	201 592
Slutavräkning skatteintäkter	-787	-1 443	-1 256	-843	0	0
Generella statsbidrag och utjämning	94 333	92 615	89 567	96 155	101 044	108 005
Fastighetsavgift	10 063	9 951	10 152	11 461	11 461	11 461
Finansiella intäkter	214	50	350	50	50	50
Finansiella kostnader	-2 040	-2 700	-1 500	-2 400	-2 700	-3 000
Resultat före extraordinära poster	8 726	3 242	-3 370	0	1 245	6 131
Extraordinära intäkter						
Extraordinära kostnader						
Årets resultat	8 726	3 242	-3 370	0	1 245	6 131

4.4 FINANSIERINGSBUDGET

Belopp i tkr	Bokslut 2016	Budget 2017	Progno s 2017	Budget 2018	Plan 2019	Plan 2020
DEN LÖPANDE VERKSAMHETEN						
Verksamhetens intäkter	148 892	127 943	167 438	129 563	130 230	131 391
Verksamhetens kostnader	-413 289	-400 775	-446 724	-413 377	-418 776	-426 069
Verksamhetens nettokostnader	-264 397	-272 832	-279 286	-283 814	-288 546	-294 678
Skatteintäkter och intäkter av bidrag	288 836	292 508	290 066	300 664	309 041	321 058
Finansiella intäkter	214	50	350	50	50	50
Finansiella kostnader	-2 040	-2 700	-1 500	-2 400	-2 700	-3 000
Justering av ej rörelsekapitalpåverkande poster	3 388					
Verksamhetsnetto	26 000	17 026	9 630	14 500	17 845	23 430
INVESTERINGAR						
Inköp av materiella tillgångar	-35 254	-162 229	-93 143	-145 711	-22 500	-15 000
Avyttrade materiella tillgångar	232	120 000	117 700			
Inköp av finansiella tillgångar	-1 884		-43			
Investeringsnetto	-36 906	-42 229	24 514	-145 711	-22 500	-15 000
FINANSIERING						
Långfristig upplåning	52 897	34 500	12 000	67 500	10 000	10 000
Amortering	-27 700	-25 438	-37 000	-4 606	-4 606	-4 606
Finansieringsnetto	25 197	9 062	-25 000	62 894	5 394	-4 606
Justering för rörelsekapitalets förändring						
Ökn(+)/minskn(-) pensionsskuld	1	490	582	5 398	-81	26
Ökn(-)/minskn(+) kortfristiga fordringar	-12 338		-3 772			
Ökn(+)/minskn(-) kortfristiga skulder	15 809	147	-3 690			
Förändring av likvida medel	17 764	-15 504	5 954	-62 919	658	3 850
Likvida medel vid årets början	41 271	60 014	59 035	64 989	2 070	2 728
Likvidia medel vid årets slut	59 035	44 510	64 989	2 070	2 728	6 577

4.5 BALANSBUDGET

Belopp i tkr	Bokslut 2016	Budget 2017	Progno s 2017	Budget 2018	Plan 2019	Plan 2020
Tillgångar						
<i>Anläggningstillgångar</i>						
Materiella anläggningstillgångar	289 110	311 346	251 553	382 764	388 664	386 364
Finansiella anläggningstillgångar	14 899	14 899	14 942	14 942	14 942	14 942
<i>Omsättningstillgångar</i>						
Fordringar	36 308	23 970	40 080	40 080	40 080	40 080
Kassa och bank	59 035	44 510	64 989	2 070	2 728	6 577
Summa tillgångar	399 353	394 726	371 565	439 857	446 415	447 964
Eget kapital, avsättningar och skulder						
Eget kapital	166 544	163 988	163 174	163 174	164 418	170 548
därav årets resultat	8 726	3 242	-3 370	0	1 245	6 130
Avsättningar	6 725	7 565	7 307	12 705	12 624	12 650
Skulder						
Långfristiga skulder	123 188	132 250	98 188	161 082	166 476	161 870
Kortfristiga skulder	102 896	90 923	102 896	102 896	102 896	102 896
Summa eget kapital, avsättningar och skulder	399 353	394 726	371 565	439 857	446 415	447 964
Ansvarsförbindelse pensioner	113 996	113 529	112 289	110 447	103 447	101 776